

Biblický zeměpis.

Příručka „Biblického dějepisu“.

Sepsal

Jos. Navrátil,
farář v. v.,
v Kravsku.

S mapkou.

1918.

Tiskem R. Veselého v Strážnici.—Nákladem vlastním.

C. 2700.

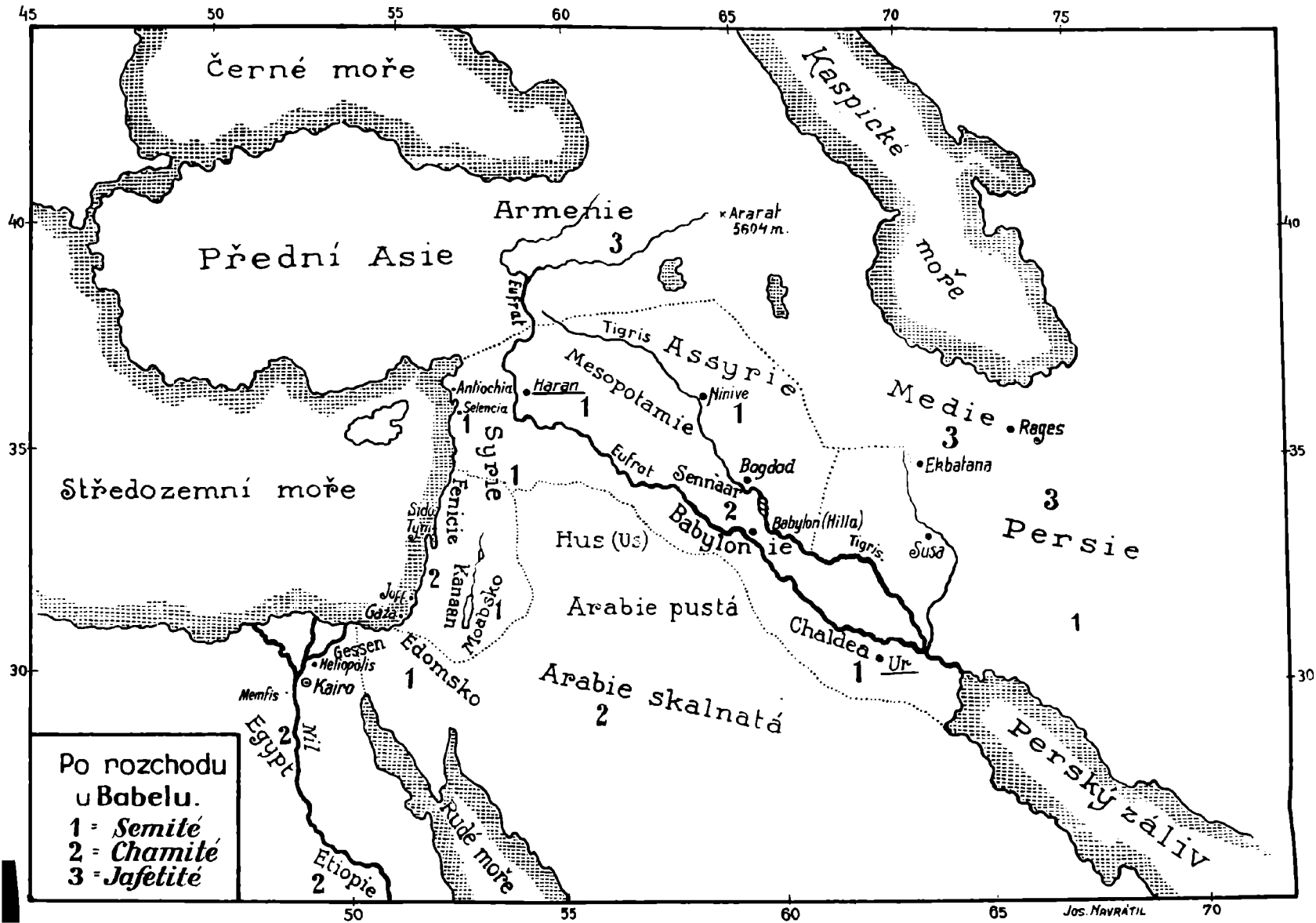
Quoad fidem et mores
Nihil obstat.

Imprimatur.

Dr. Thomas Hudec,
Censor ex officio.

† Norbertus Joannes,
Episcopus.

V Brně, dne 6. července 1917.

Seznam použitých pramenů:

- Bible Česká (přel. *Dr. Jan Hejčl*). Písmo sv. St. Z.
(v seš.)
- Bible Česká (přel. *Dr. J. Lad. Sýkora*). Písmo sv. N. Z.
Frant. Srdínko: Biblický dějepis, Vídeň 1915,
Hrudička Al.: Zeměpis biblický, Třebíč 1879.
Klement Frant.: Palestýna, Praha 1895.
Müller Václav, prof.: „Svatá země“, Praha 1901.
Novák J.: Ningerovy děje všeobecné, Tábor 1872.
Prinz Sixstus von Bourbon-Parma: Österreichische
Arabienforschung, Wien 1914.
Schuster-Holzhammer: Handbuch zur biblischen
Geschichte, Freiburg 1871.

Obsah.

	Str.
A. Rozchod národů u Babelu	9
B. Země biblické (hlavní a vedlejší)	11

Díl I.

Vedlejší země biblické	13
1. Sennaar (Babylonie, Chaldea)	15
2. Mesopotamie	16
3. Assyrie	17
4. Armenie	18
5. Medie	18
6. Persie	19
7. Syrie	19
8. Fenicie	21
9. Území Filištanů	22
10. Edomsko	22
11. Moabsko	23
12. Arabie	23
13. Egypt	24

Díl II.

Palestina, hlavní země biblická	27
A. Jméno, hranice a rozdělení země	29
1. Jméno	29
2. Hranice	30
3. Rozdělení země	30
B. Některé zvláštnosti země	31
1. Obři	31
2. Počítání dne	32
3. Doba dešťů	32
4. Kobyvky	32

C. Horstvo	32
I. Horské pásmo předjordanéské:	33
1. Severní skupina:	
a) pohoří Karmel	33
b) „ Gelboe	33
2. Střední skupina; pohoří Efraim	33
3. Jižní skupina: pohoří Judské	33
a) hora Olivetská	34
b) „ Karantanie	34
II. Horské pásmo zajordanéské:	34
1. pohoří Gilead	34
2. „ Abarim či Moabské	34
D. Údolí a roviny	35
1. Údolí: a) Josafat	35
b) Hinnom	35
c) Engaddi	35
d) Ajalon	35
e) Mambre	35
2. Roviny: a) Šáronská	36
b) Šefelá	36
c) Esdrelon (Jesreel)	36
d) Jordánská	36
e) Jerišská	36
f) Moabská	36
E. Vodstvo. Řeky a potoky, jezera a moře	36
I. Řeky a potoky:	36
a) Jordán s přítoky:	
1. Karit	37
2. Jarmuk	37
3. Jabok	37
b) Kison	37
c) Kána	37
d) Potok Sorek	37
e) „ Egyptský	37
II. Jezera a moře:	37
a) Jezero Meromské	37

<i>b)</i> Jezero Genesaretské	37
<i>c)</i> Mrtvé moře. Do něho vtékají:	
1. řeka Arnon	38
2. „ Sared	38
3. potok Kidron	39
F. Místopis	39
1. Předjordánsko	39
<i>a)</i> Judsko	39
<i>b)</i> Samařsko	42
<i>c)</i> Galilea	44
2. Zajordánsko (Gilead, Basan a Perea) .	45
G. Osudy Palestiny až po naši dobu	47

A.

Rozchod národů u Babelu.

Když po potopě světa **Noe**, jeho manželka a děti vyšli z korábu, bydlili všichni pospolu v krajině **Sennaar** či v **Babylonii** (v jižní Mesopotamii).

Počet jejich stále rostl a oni brzo poznali, že jim všem už nemožno přebývati na jednom místě. Proto pomýšleli na rozchod.

Než se rozešli, řekli ještě v hrdosti své: „Vystavme si město s věží a vrch její ať sahá k nebi“. ¹⁾

Bůh však ztrestal tuto pýchu jejich. Zmátl jim při stavbě jazyk, a oni nerozumějíce si, musili se rozejíti. ²⁾

Učinili tak asi následovně:

1. **Semité** zaujali horní poříčí řek Eufratu a Tigridu, zvané severní (horní) Mesopotamie, pak Assyrii, Chaldeu a střední i jižní Persii.

2. **Chamité** částečně zůstali v zemi Sennaar, částečně odstěhovali se do Kanaan (— Palestiny —), Arabie skalnaté (petrejské), do Egypta, Etiopie a prcnikli ještě dále do Afriky.

¹⁾ Gen 11, 4.

²⁾ Viz mapu „Po rozchodu u Babelu“.

3. Jafetovci odešli dílem do Armenie, Indie, Medie a severní Persie, dílem do Evropy.

Ono místo zmatení jazyků nazváno **B a b e l** (**B a b y l o n**).

Skoro všechny svrchu uvedené země se zovou země biblické.

B.

Země biblické

jmenujeme ony země, které buďto prosluly nějakým dějem biblickým, anebo jinak souvisely s událostmi a osudy Palestiny.

Je tedy Palestina **hlavní** země biblická, ostatní jsou **vedlejší**. O těchto posledních pojednáme napřed.

Díl I.

Vedlejší země biblické.

K vedlejším zemím biblickým se čítají:

1. **Sennaar** (či Babylonie nebo Chaldea).

Jménem Sennaar zove Písmo sv. kraje po středním a dolním toku Eufratu a Tigridu. Někteří badatelé kladou sem biblický ráj — Eden.¹⁾

Jako nejstarší obyvatelé Sennaaru uvádějí se potomci Chamovi, kteří po rozchodu u Babelu částečně v zemi zůstali.

Prvním vládcem Sennaaru jmenuje Písmo sv. Nimroda, Chamitu. S počátku obsahovala jeho říše pouze Babylon²⁾ jako hlavní město, po němž i celý kraj nazván Babylonie (nyní Irak—Arabi).

Hranice Babylonie byly: na východu řeka Tigris, na západu pustá Arabie, na severu Mesopotamie a na jihu Perský záliv.

¹⁾ Až doposud nepodařilo se badatelům shodnouti se o zeměpisné poloze biblického ráje. Jedni jej kladou do krajiny blíže stoku Eufratu s Tigridem, druzí zase mají za pravděpodobno, že mohl stávat v zemi Sennaar či v Babylonii (v Mesopotamii), asi poblíže nyní zkvétajícího města Rumadi. Zde by alespoň dal Eufrat se svými třemi rameny ony čtyry řeky rajske. S jistotou však nebude asi nikdy možno tak tvrditi, jelikož ráj po spáchaném hříchu zmizel.

²⁾ „Počátek jeho říše byl Babylon . . . v zemi Sennaar.“ Gen 10, 16.

Později přitáhli z pusté Arabie do těchto krajů Chaldeoové, od nichž dostala země jméno Chaldea. Byli to potomci Semovi, z nichž vyšel od Boha vyvolený národ israelský, jehož praotcem byl Abraham.

Abraham bydlil nejprve v Ur, v starobylém to městě na pravé straně Eufratu (nyní jen pahorek zvaný El Mukajjar). Teprve později přestěhoval se otec Abrahamův Tare s celou rodinou do města Haran v severní Mesopotamii.

Mocná říše babylonská často se připomíná v Písmu sv.

V Babyloně naučili se Chaldejští bezbožností; stali se pohany a klaněli se slunci, měsíci a hvězdám. O častých jejich vpádech pozdějších do zaslíbené země zmiňují se s nářkem skoro všichni proroci.

Do Babylonu (nyní = Hille) odvedeni byli židé z Judska do zajetí. Mezi nimi byli: prorok Daniel, tři mládenci Ananiáš, Misael a Azariáš, jakož i ctnostná Susanna.

Nyní je v Babylonsku nejpamátelnější město Bagdad. Býval důležitým místem obchodním v mohamedánské říši a sídlem kalifů.

Od Bagdadu směrem jižním ukazují se posud zříceniny starého Babylonu (Babelu).

2. Mesopotamie.

Mesopotamie (= meziřlčí) znamená vlastně celý kraj uzavřený řekami Eufratem a Tigridem.

Dělí se obyčejně na severní a jižní Mesopotamii. — Severní, hornatější ale s dobrými pastvinami není příliš úrodná. Za to jižní je samá naplavenina, která, je-li dostatečně zavlažována, je neobyčejně výnosná.

A tuto důležitou službu obstarává každoročně Eufrat svým vylitím se z břehů. — Jelikož jižní Mesopotamie náležel k pásmu bezdeštnému, vystihli záhy tamnější obyvatelé veliké dobrodiní zavlažování.

Proto vykopali jednak mezi oběma řekami, jednak po západním břehu Eufratu mnoho průplavů a zúrodnili tím obsáhlý kus pouště.

Tigris pro vysoké břehy své vylévá se jen zřídka. Zmíněné už město Haran (později „Karrhae“) bylo výhodně položeno poblíže veliké obchodní cesty od Středozemního moře k Perskému zálivu.

Abraham vedl i zde život kočovný. Když se však modloslužba rozmohla i v jeho rodině, rozkázal mu Hospodin, aby opustil svou otčinu a odešel do země, kterou mu ukáže. Tak přišel s manželkou svou Sárrou, s Lotem, synem bratrovým, jakož i s čeledí a stády svými až k zemi Kanaan.

3. Assyrie.

Assyrie leží na levém břehu Tigridu a hraničí na severu s Armenií, na východě s Medii, na jihu s Babylonií a na západě s Mesopotamií.

Hlavním městem říše assyrské bylo Ninive, naproti dnešnímu Mosulu. V době

rozkvětu čítalo Ninive skoro dva miliony obyvatel. Čilý obchod značně přispěl k jeho blahobytu, ale zavinil také mravní úpadek a zkázu Ninive.

Aby Bůh milosrdenství své i pohanům zjevil, vzbudil proroka Jonáše a poslal ho do Ninive kázat pokání. A Jonáš volal: „Ještě 40 dní a Ninive vyvráceno bude.“¹⁾ Ninivetští uvěřili slovům jeho, odvrátili se od zlých cest svých a nejvyšší milosrdný Bůh jim odpustil.

V Ninive žili v assyrském zajetí oba Tobiašové.

4. Armenie.

Armenie leží na severu Mesopotamie. Dle země pojmenována i celá vsočina „armenskou“. V její horách pramení řeky Eufkrat a Tigris. Armeni sami odvozují původ svůj od Togormy, syna Jafetova.²⁾ O nynější Armenii rozdělili se Peršané, Rusové a Turci.

Nejvyšší vrch v horách armenských sluje Ararat (5604 m), tam stanula archa Noemova.

V Armenii ujalo se brzy křesťanství; než v 6. století odtrhla se země od církevní jednoty a trvá v rozkolu až podnes.

5. Medie.

Medie hraničí na severu s horstvem Kavkazským, na východě s mořem Kaspi-

¹⁾ Jon 3, 4.

²⁾ Viz rodokmen č. 3.

ckým, na západě s Armenií a Assyrií, a na jihu s Persií.

Země tato je velmi úrodná a bohatá na cedrové lesy. Medové byli potomci Madaje, syna Jafetova.¹⁾

Písmo sv. uvádí dvě medská města: Ekbatanu jako město hlavní (nyní Hamadan), jež vystavěl medský král Arfaxad²⁾, a Rages u Kaspického moře. Zde bydlil Gabel, jemuž starý Tobiáš půjčil 10 hřiven stříbra. K němu poslal Tobiáš svého synáčka, aby tam dluhu tohoto pohledával. Na daleké cestě byl mu průvodčím archanděl Rafael.

6. Persie.

Persie rozprostírá se na jihu Medie až k Perskému zálivu. Zabírá tedy s Medií v sočinu iranskou. Za času krále Cyra byla Persie veleříší a sahala od řeky Indu až k Středoziemnímu moři. Peršané byli ponejvíce potomci Elamovi, syna Semova.³⁾ Po něm nazvána i část Perské země „Elam“.

Jen na severu bydlili také Jafetovci.

Hlavní město Susa dějiště z knihy Ester, nyní v zříceninách. V něm pobyl nějaký čas prorok Daniel.

7. Syrie.

Syrie (Aram) sahala za časů římských na severu k pohoří Antitauru, na východě po Eufrat, na západě k Středoziemnímu

¹⁾ Viz rodokmen č. 3.

²⁾ Judit 1, 1.

³⁾ Viz rodokmen č. 1.

moři a na jihu ke skalnaté Arabii a Egyptu. Zabírala tedy i Palestinu.

Území toto se kdysi od severu na jih prolomilo. Průlom začíná u města Antiochie, tvoří údolí řeky Orontu, přechází v koryto Jordánu, ano k jihu se ještě prohlubuje — nejvíce v Mrtvém moři (až 400 *m*) — a končí se, když značně zase vystoupilo, u zálivu Akabského.

Veleznámé je horstvo syrské: Libanon, Antilibanon a nejvyšší z nich Hermon (2793 *m*).

Libanon vystupuje od Středozemního moře zvolna, na východní však straně spadá srážně do údolí, z něhož zase Antilibanon příkře vystupuje. Tak utvořený hluboký žleb nazývá se Celosyrie.

Temena jmenovaných hor jsou skoro celý rok sněhem kryta. Svého času byly stráně libanonské porostlé mohutnými cedry. Zde vzniká většina syrských řek jako: Leontes, Orontes, Farfar, taktéž i Jordán.

Syrové jsou potomci Arama, syna Semova.¹⁾

Král David porazil Syry a říši jejich učinil si poddanou a poplatnou.

Nejdůležitější města Syrie jsou:

Damašek, první obchodní a největší město země, leží v úrodné krajině na úpatí Antilibanonu. Po nějaký čas počítán i Damašek k Desítiměstí (Dekapolis)²⁾. — U Damašku stalo se obrácení Šavlovo.

¹⁾ Viz rodokmen č. 1.

²⁾ Desítiměstí (Dekapolis) bylo území desíti společených měst v severní Palestině. Jsou to v Za-

Seleucia, na břehu mořském nedaleko vtoku řeky Orontu do Středozemního moře. — Pavel a Barnabáš ji navštívili.

Antiochia byla sídlem syrských panoovníků. — Odtud podnikal apoštol Pavel své daleké cesty.

Zdejší sídlo biskupské povýšeno bylo v 5. století na patriarchát.

8. Fenicie.

Fenicie zaujímala pruh země podél břehu Středozemního moře v šířce až k Libanonu a v délce od Syrie k Palestině.

Fenicie sluje zemi datlových palm a je přebohatá na jižní ovoce, víno a obilí.

Její pobřežní města: Sidon, Tyrus a Beirut byla od pradávna střediskem světového obchodu a průmyslu, ale též přepychu, což bylo příčinou blízkého pádu jejich.

Feničané byli potomci Kanaanovi, a založili v cizích zemích mnoho měst a osad jako: Kartago, Utiku, na Korsice, Sardinii, ve Španělsku a jinde více. Tím přispěli nemálo k rozšíření vzdělanosti lidské.

Král Šalomoun uzavřel s králem tyrským (= Fenickým) Hiramem smlouvu o dodání cedrového dříví jakož o získání zručných kameníků, kovotepců a řezbářů ku stavbě chrámu Jerusalemského.

jordánsku: Damašek, Filadelfia, Rafana, Gadera, Hippon, Dion, Pella, Gerasa, Kanata a v Předjordánsku: Scythopolis (Betsan).

Sám Spasitel docházel z Galileje do měst Sidonu a Tyru, a rád prodléval mezi jejich obyvateli.

Sarepta, známé místo ze života proroka Eliáše.

9. Území Filištanů

táhlo se podél břehu Středozemního moře rovinou Šefelá až k horám judským. — Za času Josuových byli Filištané poddáni pěti králům sídlícím: v Gaze, Azotu, Askalonu, v Getu a v Akkaronu. Ve městech těchto uschovali Filištané archu úmluvy za soudce Heliho uloupenou.

Při rozdělení země připadlo sice jejich území pokolení Danovu, než přece nikdy nebyli Filištané od Israelitů úplně podmaněni.

Z měst jejich se jmenují:

Gaza, jedno z největších a velepamátne z doby soudců. Samson v něm zahynul. — Na cestě do Gazy stalo se obrácení komorníka mouřeninského jáhnem Filipem.

Gerara, skoro až na jižních hranicích položené město.

Azot, hlavní sídlo modloslužby s chrámem a sochou boha Dagona.

10. Edomsko (Idumea).

Tak se jmenuje země podél potoka Egyptského až k Rudému moři, tedy mezi Palestinou a poloostrovem Sinajským.

Obyvatelé jeho, potomci to Esauovi, sluli Edomité a nenáviděli Israelity. Hlavní město Edomska bylo S e l a (nyní Petra).

11. Moabsko.

Je to území po východní straně Mrtvého moře. Obývali ho potomci Lotovi, rovněž protivníci Israelitů. Dle země pojmenováno i pohoří, které zemi protínalo, „M o a b s k ý m“ (Abarim).

Marně žádali Israelští na své cestě z Egypta jak Moabitů tak Edomitů za dovolení, aby směli projít jejich územím. Byli odmrštěni a nuceni Moabsko obejít až po jeho východních hranicích.

12. Arabie.

A r a b i e hraničila na severu s Moabskem, Palestinou, Syrií a Babylonií, na východě s Perským zálivem a na západě a jihu s Rudým mořem.

Dělí se na Arabii 1. šťastnou, 2. pustou a 3. skalnatou (petrejskou). Poslední byla nejlodnější a sahala na severu k Palestině a Středozemnímu moři, na jihu pak až k Rudému moři. Rudé moře dělá zde dva zálivy: A k a b s k ý a S u e z s k ý a tvoří tím poloostrov Sinajský se stejnojmenným pohořím.

Pohoří Sinajské obsahuje tři skupiny :

1. západní s horou sv. Kateřiny,
2. střední, vlastní to Sinaj či Horeb, a
3. východní s vrchem klášterským.

I některé pouště, známé z putování Israelitů, se tu připomínají jako: Šur, Sin a Faran, na nichž Israelští tábořili. Na poušti Faran přebýval Ismael, syn Abrahamův.

Obyvatelé Arabie byli z různých plemen Chamitů; též Amalekité (potomci Esauovi) bydlili zde v krajích od Sinaje až k jižním hranicím.

Část pusté Arabie se jmenovala Hus či Us; v ní žil bohabojný Job.

13. Egypt.

Egypt v Africe měl tyto hranice: na severu Středozemní moře, na východě poloostrov Sinajský a Rudé moře, na západě Libyi a na jihu Etiopii.

Jedinou řekou Egypta je Nil. Své vody sbírá ze dvou pramenů: bílého a modrého Nilu. Bílý prýští se na výšinách pod rovníkem u jezera Viktoria-Nyanza (Ukereve) a modrý v Habeši. U Chartumu se pak spojují v jeden veletok, který teče údolím mezi pohořím libyckým a arabským směrem k severu.

Hornatá pásma žulová, která se mu stává v cestu, prolamuje a dělá při tom několik peřejů (prahů či kataraktů). Když u Assuanu překonal poslední překážku, vchází do širokého údolí a vlevá se pak ve dvou ramenech do Středozemního moře. Se Suezským průplavem má spojení dvěma průplavy.

Veliké údolí toto bylo by pouští, kdyby ho Nil nezavlažoval. Následkem silných tro-

pických dešťů a tání sněhu v horách Habešských počíná voda v Nilu koncem června stoupati. Začátkem srpna vystupuje z břehů a zaplavuje celý dolní Egypt. Koncem října zase opadá a vrací se do svého řečiště, zanechávajíc po sobě černou, tučnou náplavu, která pak bez velké námahy dává požehnanou úrodu.

Nevystoupne-li některý rok Nil, znamená to neúrodu a hlad.

Proto už staří Egyptané nadělali hojných průplavů jakož i čerpadel, jimiž též vyšší polohy země zavodňovali a tak úrodě získali.

Pro tyto přednosti býval Egypt od pradávna v době hladu všem okolním zemím obilní komorou. Proto i synové Jakubovi z Kanaana byli neúrodou donuceni sestoupiti pro obilí do Egypta.

Egypt se rozděloval na horní, střední a dolní.

a) V horním Egyptě bylo hlavní město Teby s chrámem Ammonovým a sloupem Memnonovým. Jejich velkolepé zříceniny se posud obdivují u Karnaku a Luksoru.

Assuan, město na jižních hranicích země.

b) Ve středním Egyptě město Memfis. Zbytků jeho zužitkovalo se ku stavbě Kaira, v jehož blízkosti jsou největší pyramidy.

c) V dolním pak Egyptě byla města: Fiton, Ramses a Heroopolis. Při stavbě těchto měst musili Israelští konati robotní práce.

Heliopolis, jedno z nejstarších měst Egypta s chrámem slunce. Z celého města zbyl pouze jediný obelisk boha Ra. Egypťané a židé říkali tomu městu On.

Alexandria, vystavěná Alexandrem Velikým, později hlavní a největší město obchodní.

Původní obyvatelé Egypta byli Chamité. Egypťští panovníci — Faraonové — proslavili se nákladnými stavbami průplavů, pyramid a obelisků.

Za času Krista Pána žilo v Egyptě mnoho židů nerušeně dle své víry. Kdykoliv jim v jejich vlasti hrozilo pronásledování, byl Egypt pro ně stálým útočištěm.

Isvatá Rodina našla zde bezpečný útulek před ukrutným Herodem. Tím byl Egypt takřka získán pro Krista a jeho náboženství.

A skutečně našlo zde křesťanství nadšeného přijetí, o čemž svědčí veliký počet poustevníků (anachoretů).

Východní část dolního Egypta sluje Gessen či Gossen (též Ramesses). Josef Egyptský daroval zemi tuto k obývání svým sourozencům, odkudž Israelity teprve Mojžíš vyvedl do zaslíbené země či Palestiny.

Díl II.

Palestina,
hlavní země biblická.

A. Jméno, hranice a rozdělení země.

I. Jméno.

Palestina dostala více jmen. Nejznámější jsou :

1. **Země Kanaan** dle Kanaana, syna Chamova¹⁾ nazvaná, který ji původně obýval. Za času Josuova byli v ní už tito kmenové Kanaanejští :

a) Heteové, hlavně na horách Judských okolo Hebronu ;

b) Jebusité, v Jerusalemě a jeho okolí ;

c) Gergeseové na Jordánu ;

d) Amorrhejští, v Zajordánsku i na horách v Předjordánsku ;

e) Hevejští u Sichemu ;

f) Kanaanejští v poříčí Jordánu a při moři ;

g) Ferezejští u Betlema.

Mimo tyto kmeny sídlili tu ještě :

h) Filišťané, na pobřeží Středozemního moře ;

ch) Kinité na jihu země ;

i) Rafaovci (obři) v Basanu.

¹⁾ Viz rodokmen č. 2.

Se všemi kmeny těmito musili Israelité vésti mnohé tuhé boje, než si je podmanili. Na to Josue celou zemi rozdělil losem mezi dvanáctero pokolení:¹⁾ Simeon, Juda, Benjamin, Dan, Efraim, Manasses, Issachar, Zabulon, Aser, Neftali, Gad a Ruben.

Kmen Levi nedostal podílu; jeho podílem měla být služba Boží. K výživě bylo mu vykázáno 48 měst po celé zemi; ostatní pokolení měla odváděti pro ně desátky z úrody zemské. Ani Josef nedostal podílu; místo něho byli poděleni jeho dva synové Efraim a Manasses.

2. Obyčejně se nazývá Palestina „**zemí zaslíbenou**“, poněvadž ji Hospodin zaslíbil Abrahamovi a jeho potomkům.

3. Také sluje „**zemí Svatou**“, poněvadž byla pobytem Kristovým posvěcena.

Co do rozlohy zabírá Palestina 27.000 □ km, tedy asi tolik jako Morava a Slezsko dohromady. — Obyvatel čítala za času Krista Pána skoro na čtyři miliony, nyní sotva jeden.

II. Hranice Palestiny tvoří:

na severu pohoří Libanon a Antilibanon, na východu úpatí Hermonu a syrsko-arabská poušť, na jihu potok Egyptský a skalnatá Arabie, a na západu Středozemní moře.

III. Rozdělení země.

Palestina se rozděluje: *a)* na Předjordánsko a *b)* na Zajordánsko.

¹⁾ Viz mapu Palestiny.

a) Předjordánsko se opět dělí:

1. na Judsko,
2. Samařsko a
3. Galileu.

b) Zajordánsko (též Galaad, Basan a Perea).

B. Některé zvláštnosti země.

1. **Obři.** Písmo sv. jmenuje některé z potomků Kanaanových, hlavně z kmene Rafaim, „Enaky“ to jest obry.

Už vyzvědači Mojžíšovi se jich tolik polekali, že přišedše domů všemu lidu vypravovali:

„Země ta vpravdě teče mlékem a medem, má však obyvatele velmi silné. Plémě Enakovo — rod obří — jsme tam viděli; proti nim zdáli jsme se jako kobylky.“¹⁾

O dvou obrech podává Písmo sv. obšírnější zprávu. O prvním, králi basanském Ogovi, praví, že lože jeho měřilo „zděli devět loket ($4\frac{1}{2} m$) a zšíři čtyři“ ($2 m$).²⁾

Na druhém pak popisuje i výzbroj obří. Je to známý obr Goliáš, Filišfan z města Getu.

„Byl vysoký šest loket a půl; přilbu měděnou měl na hlavě; jeho pancíř vážil pět tisíc lotů mědi. Holeně měděné měl na hnátech; štít měděný přikrýval mu ramena; dřevo kopí jeho

¹⁾ Nm 13, 28-34.

²⁾ Dt 3, 11.

bylo jako vratidlo tkalcovské a železo kopí toho mělo šest set lotů váhy.“¹⁾

Dle pověsti dosahovali obři vysokého věku až tisíc let.

2. **Počítání dne.** Židé počítali den od západu slunce předešlého večera. Tak na př. v pátek večer začínala u nich už sobota (Sabbat), jejich den sváteční.

3. **Doba dešťů.** Do měsíců zimních spadá doba dešťů Palestiny. Snih se ukáže jen ve vyšších polohách a rychle taje.

V létě (od května do září) skoro vůbec neprší. Proto je po celé zemi nedostatek pitné vody. Jmenovitě v dobách, kdy nepřátelé obléhali města, postarali se obyvatelé o vodu cisternami. Některé se až po dnes udržely. Jsou to velké nádržky do skály vytesané, podobné našim studním bez pramenité vody. Když se voda z nich vyčerpala, používáno jich také za žalář. (Josef Egyptský.)

4. **Kobylky.** Hroznou metlou země byly a jsou posud kobylky. Vyskytují se ve velkých hejnech. Kam zapadnou, ožerou vše zelené jak na polích tak zahradách. Zanechávají za sebou hlad a drahotu. Některé druhy kobytek byly jedlé a chudina se jimi živila. (Sv. Jan Křtitel.)

C. Horstvo.

Z horstva Libanonského²⁾ vybíhají dvě dlouhá pásma hor, oddělená od sebe jen

¹⁾ I. Král 17, 4-8.

²⁾ Viz článek „Syrie“.

hlubokým korytem Jordánu, a prostupují od severu k jihu celou Palestinu: východně až k zálivu Akabskému a západně skoro až k horám Sinajským.

I. Horské pásmo předjordánské

rozdělíme na tři skupiny:

1. **Severní skupina** snižuje se pozvolna od hor Libanonských až do středu Palestiny; odtud zase vystupuje. K ní patří:

a) pohoří Karmel, které napříč spadá k Středozemnímu moři a tvoří tak přirozené hranice mezi Galileí a Samařskem. Je neobyčejně krásné a úrodné. Skládá se z vápence a proto je v něm mnoho jeskyň. Již Eliáš a Eliseus bydlili v nich, později také křesťanští poustevníci. Zde vznikl řád Karmelitánů.

b) Pohoří Gelboe, památné bitvou Israelitů s Filišťany za krále Saula. Směrem k severu zdvihá se Malý Hermon, z něhož vystupuje hora Tábor. Na ní proměnil se Kristus Pán před svými učeníky.

2. Ku **střední skupině** náleží pohoří Efraimské, zvané dle kmene, jemuž toto území připadlo. Táhne se od pohoří Gelboe až skoro k Jerusalemu. Hory Efraimské sestupují v oblouku a stupňovitě do roviny Sáronské. Nejpamátnější vichy její jsou Ebal (938 m) a Garizim (868 m).

3. Do **jižní** pak skupiny se počítají hory Judské, které z hor Efraimských táhnou se územím kmene Judy až k jižním hranicím

země. Pásmo toto od severu na jih stále stoupá, až nad Hebronem dosahuje největší výše (1027 m); na to opět pozvolna klesá. Jeho svah k Mrtvému moři je velmi příkrý, tak že dravé bystřiny vybraly v něm hluboká koryta a četné úžlabiny. Smutná ta krajina jmenuje se „poušť Judská“. Její strže, jeskyně a rokle poskytují loupeživým Beduinům dobrých úkrytů.

A tudy vede cesta z Jerusalema do Jericha. (Podobenství o milosrdném Samaritánu.)

K horstvu Judskému patří:

a) památná hora Olivetská se zahradou Getsemany, zvanou dle dvorce, v němž se lisovaly z okolních sadů olivy. Na hoře této započalo se dílo vykoupení lidstva utipením Spasitelovým, tam také dokonáno Jeho nanebevstoupením.

b) hora Karantania s okolní pouští, která se též zove „pouští Jerišskou“. Tam se postil Syn Boží po 40 dní a nocí, a pak byl pokoušen od ďábla.

II. Horské pásmo zajordánské

je vyšší předjordánského. K němu náleží:

1. **Pohoří Gilead** (po něm nazván celý kraj za Jordánem „Galaad“) táhne se od hor Antilibanonských na východ až k poušti arabské. Severní část jeho slula také pohořím **Basanským** (dle území „Basan“) s výbornými pastvinami.

2. **Pohoří Abarim** či **Moabské**. Vybíhá z hor Gileadských a táhne se po východní

straně Mrtvého moře. Na hoře Nebo zemřel Mojžíš.

D. Údolí a roviny.

1. Údolí.

a) Nejznámějším je údolí Josafat podél potoka Kidronu, mezi Jerusalemem a horou Olivetskou. Židé měli za to, že v tomto údolí bude se jednou konati poslední soud. Proto si přáli tak mnozí býti tu pochováni. Odtud zde tolik hrobů znamenitých mužů židovských. V údolí Josafat (Save) obětoval Melchisedech, král Salemský, chléb a víno. I Kristus Pán byl tudy veden ke Kaifášovi po Svém jati v zahradě Getsemanské.

b) Údolí Hinnom či Ennom, na jihozápadě města Jerusalema. Zde si postavili odpadlí židé modlu „Moloch“ a obětovali jí po způsobu pohanském své dítky. — Spasitel zove toto údolí „Gehenna“; pro svou divokou polohu, zvláště však pro hnusnou modloslužbu židů stalo se obrazem pekla. [Hebrejský „Tofet“ = (ohniště). „Hoden pekelného ohně.].

c) Údolí Engaddi v horách Judských a zároveň jediná oasa v „Judské poušti“; tam skrýval se David před Saulem.

d) Údolí Ajalonské, severozápadně od Jerusalema, památné vítězstvím Josuovým nad Amorrhity.

e) Údolí Mambre u Hebromu. Vyzvědači Mojžíšovi přinesli odtud na tyči hrozen a granátová jablka.

2. Roviny.

a) Rovina Sáronská, podél břehu Středozemního moře od pohoří Karmelu až ku městu Jaiě.

b) Rovina Šefelá od Jafy na jih až k městu Gaze.

c) Rovina Esdrelon, od pohoří Karmelu směrem k východu.

d) Rovina Jordánská, „El Ghor“ zvaná, od jezera Genesaretského až k Mrtvému moři. Je ze všech rovin největší a má hlubokou polohu. Její částí je

e) rovina Jerišská, kde Israelští přešli Jordán. Naproti ní za Jordánem rozkládá se

f) rovina Moabská. Zde Israelité rozbili stany své a oplakávali smrt Mojžíšovu.

Všechny roviny tyto slynuły vzácnou úrodností.

E. Vodstvo.

Řeky a potoky, jezera a moře.

I. Řeky a potoky.

a) Nejpamátnější a největší řeka Palestiny je Jordán. Svým tokem od severu k jihu dělí ji na dvě části: Před- a Zajordánsko. Jordán pramení — jak dříve uvedeno¹⁾ — v horstvu Libanonském, protéká nejprve jezerem Meromským, pak Genesaretským a

¹⁾ Viz článek „Syrie“.

vlévá se do Mrtvého moře, když od západu ještě přijal

1. potok Karit. U tohoto potoku skrýval se prorok Eliáš před Achabem.

Na východní straně přibírá Jordán tyto přítoky:

2. řeku Jarmuk, jižně od jezera Genesaretského, a

3. řeku Jabok, která přichází z hor Gileadských.

Celé koryto Jordánu leží hluboko pod hladinou Středozemního moře.¹⁾ Přes řeku Jordán převedl Josue Israelity do zaslíbené země; ve vlnách jeho se měl sedmkrát umýti málo-mocný Náman syrský, chtěl-li být uzdraven. Tam křtil Jan Křtitel, k němuž i Pán Ježíš přišel a dal se od něho pokřtiti.

Do Středozemního moře se vlévají:

b) řeka Kison, protéká rovinou Esdrelonskou podél pohoří Karmel. Na jeho březích dal Eliáš pobíti kněze Bálovy.

c) Řeka Kána sbírá své vody v horách Efraimských a spadá u Cesarey do moře.

d) Potok Sorek, přichází z hor Judských a vlévá se blízko Joppe do moře.

e) Potok Egyptský činí přirozené hranice mezi Palestinou a Egyptem.

II. Jezera a moře.

a) Jezero Meromské.

b) Jezero či moře Genesaretské (též Tiberiadské nebo Galilejské). Leží 208 m

¹⁾ Viz článek „Syrie“.

pod hladinou mořskou. Je 21 *km* dlouhé a až 50 *m* hluboké a velmi rybnaté. Četná města věnčí jeho břehy. Moře toto zve se vpravdě mořem Kristovým; neboť zde tak často učival z lodičky zástupy; zde si vyvolil z rybářů nejvíce apoštolů; zde poručil větrům a moři, aby se utišily; zde kráčel suchou nohou po jeho vlnách; zde stal se i zázračný rybolov.

c) Mrtvé moře je největší prohlubni zeměkoule (394 *m* pod hladinou moře Středo-zemního) a nemá odtoku. Vody v něm ubývá jen odpařováním, což se děje pro hlubokou jeho polohu rychle. Je 75 *km* dlouhé a místy až 400 *m* hluboké. Je silně slané (23⁰/₁₀ soli), proto v něm každý živý tvor hyne (odtud jména „solné“ a „mrtvé“). Ryby z Jordánu tam připluvší leknou. V okolí Mrtvého moře je dosti asfaltových a sirnatých pramenů.¹⁾ Na jižním cípu jeho se připomínají zaniklá města: Sodoma, Gomorrha, Adama a Seboim.²⁾ I okolní poušť pamatuje nás živě na přísnou spravedlnost a kletbu Boží.

Do Mrtvého moře ještě se vlévají:

Na východní straně řeky:

1. Arnon a

2. Sared; obě přicházejí z hor Moabských.

¹⁾ „Mělo pak Lesní údolí t. j. Siddím mnoho asfaltových pramenů.“ Gen 14, 10. Na místě údolí Siddím je rozlito Mrtvé moře.

²⁾ Dt 29, 23.

Na západní pak straně:

3. potok Kidron (Kedron či Cedron). Teče od Jerusalema. Přes něj kráčival často Spasitel, kdykoliv se ubíral do zahrady Getsemanské.

F. Místopis.

1. Předjordánsko.

a) J u d s k o.

Jerusalem, jenž za časů Abrahamových slul Salem, je hlavním městem Judska. Je vystavěn na vysočině (790 m) s pahorky: Sion, Akra, Moria a Bezeta.

Známější z nich jsou Sion a Moria.

Na Sionu rozbil král David stan pro archu úmluvy; tam stával kdysi hrad Davidův a dům s večeřadlem Páně. V tomto domě ustanovil Pán Ježíš nejsvětější svátost oltářní. V něm se uzavřeli apoštolé po smrti Páně. Tam přišel k nim z mrtvých vstalý Spasitel zavřenými dveřmi. Tu se shromažďovali první křesťané s apoštoly v neděli k „lámání chleba“¹⁾, t. j. ke mši sv., a tam konečně na ně sestoupil Duch sv.

Na Sionu ukazují se podnes hroby králů Davida a Šalomouna.

Na hoře Moria chtěl obětovati Abraham svého syna Isáka. Později tam vystavěl Šalomoun Hospodinu vzácný chrám, do něhož pak přenesl se Sionu archu úmluvy.

¹⁾ Sk 2, 42.

Na západní straně, za druhou zdí hradební, je návrší Kalvarie či Golgota, místo zajisté z nejpamátnejších, poněvadž tam byl ukřižován Ježíš Kristus, Vykupitel světa.

Poblíže hory chrámové je rybník Bethesda, či ovčí (bravný), s chodbami pro nemocné, čekající na hnutí vody. Na jihovýchodní straně Jerusalema nachází se pramen Siloe s čistou, dobrou vodou. Zde uzdravil Spasitel slepého od narození.

Nejvzácnější však budovou celého Jerusalema byl chrám židovský. S jakým nákladem a s jakou nádherou jej král Šalomoun vystavěl, o tom podrobně vypravuje biblický dějepis.

R. 587. před Kr. dobyl města Nebukadnezar, král babylonský, vyvrátil překrásný chrám, odvedl lid do zajetí, z něhož směli se vrátiti až po 70. letech. Hned se dali sice do stavby nového chrámu, než — archy úmluvy už v něm nebylo. Později Herodes Veliký, král židovský, chtěje si židy nakloniti, chrám přestavěl a nádherně vyzdobil. V něm Pán Ježíš často učil, již ve 12. letech.

Než římský vojevůdce Titus r. 70. po Kr. jej zničil úplně, takže se tu vyplnilo proroctví Spasitelovo, že „nenechají v něm kamene na kameni“.¹⁾

Aby v posměch uvedl prorocký tento výrok Kristův, pokusil se ještě jednou o stavbu Julian Odpadlík r. 361. po Kr., ale sotva za-

¹⁾ Luk 19, 44.

čal, zahnilo dělníky dílem zemětřesení, dílem oheň ze základů vyšlehlý.

Nyní stojí na tom místě mešita Omaraova. V blízkosti chrámu stával hrad Antonia, od Heroda Velikého tak nazvaný ke cti Marka Antonia římského. V něm byl Pán Ježíš souzen.

Betanie, na úpatí hory Olivetské. Tam bydlil přítel Spasitelův, Lazar, a jeho dvě sestry Maria a Marta. Zde v domě Šimona malomocného vylila Maria, sestra Lazarova, drahou masť na nohy svého Mistra a Pána.

Betfage, na vrcholu hory Olivetské, odkud Kristus Pán slavnostně vjížděl do Jerusalema.

Betlem (dříve zvaný Efrata = úrodný) jižně od Jerusalema. Zde se narodil Ježíš Kristus z Marie Panny. Tu měli svůj domov: Noemi, Rut a Isai, jehož nejmladší syn, David, pomazán na krále. (Betlem = město Davidovo.)

Jericho. Písmo sv. je zove „městem palem“. ¹⁾ Židé dobyli zázračně Jericha pod vůdcovstvím Josuovým. Za času Krista Pána žil tu Zacheus, vrchní nad celníky. Římané však srovnali město se zemí.

Emausy. Na cestě do Emaus přidružil se z mrtvých vstalý Spasitel ke dvěma učeníkům Svým, kteří Ho však nepoznali až v lámání chleba.

Hebron. Uprostřed Judských hor patří Hebron k nejstarším městům Palestiny. U He-

¹⁾ Dt 34, 3.

bronu přebývali patriarchové a byli tamtéž skoro všichni pochováni.

Engaddi u Mrtvého moře s blízkou pouští a oasou.

Bersabe na jižních hranicích Palestiny. Zde uzavřel Abraham a Isak smlouvu s Abimelechem, králem Filišfanským.

Na poušti u Bersabe zbloudila Agar se synáčkem Ismaelem.

Joppe (Jafa) patří rovněž k nejstarším obchodním městům země. Apoštol Petr byl povolán do Joppe, aby vzkřísil z mrtvých zbožnou Tabitu.

Lydda. Zde uzdravil apoštol Petr ochrnutého Eneáše.

Arimatia, rodiště tajného učeníka a přítele Ježíšova, Josefa z Arimatie, který Jeho svaté tělo s kříže sňal a pochoval.

b) Samařsko.

Samař. Po rozdělení říše byla sídlem králů israelských a hlavním městem. V Samaři bydlil prorok Eliseus. Brzo se však stala střediskem modloslužby. Zde kázal a křtil jáhen Filip, apoštolé pak Petr a Jan prvně biřmovali.

Sichem, původní hlavní město Samařska, je rozloženo mezi horami Ebaletem a Garizim. — U Sichemu zastavil se Abraham na cestě z Haran do zaslíbené země. V Sichemu odpadlo 10 severních pokolení od Roboama a zvolilo si králem Jeroboama.

R. 721. př. Kr. přitáhl Salmanassar, král assyrský, s velikým vojskem, dobyl zemi a odvedl obyvatele její do zajetí assyrského, z něhož se už více nevrátili.

Na místo odvedených Israelitů usadil pak národy pohanské. Ti se během času smísili s lidem pozůstalým v jediný národ — Samaritánů. Dle toho i náboženství Samaritánů bylo směsicí obyčejů židovských a pohanských.

Proto byli u obyvatelů říše judské, kteří se hrdě „židy“ zvali, ve veliké nenávisti. Nepřijímali od nich žádných služeb, ba ani ke stavbě nového chrámu jich nechtěli připustiti, majíce je za modláře.

Ze vzdoru Samaritáni si vystavěli svůj vlastní chrám na hoře Garizim a do Jerusalema už nechodili. Blízko Sichemu je studnice Jakubova, u níž měl Spasitel památnou rozmluvu se ženou Samaritánkou.

Cesarea či Kaisaria (Palestinská, na rozdíl od Filipovy), bývala sídlem římského vladaře (místodržitele). Zde pokřtil apoštol Petr setníka Kornelia.

Silo. Po 350 let přechovávána tu archa úmluvy. Sem přivedla Anna, manželka Elkanova, svého synáčka Samuela, by před svatostánkem sloužil Hospodinu.

Betulia. Bydliště udatné Judity, která hlavu sflala Holofernovi, když obléhal s vojskem assyrským město.

Betel. Starobylé město. Nezdárné děti tu přísně potrestány za výsměch starci Eliseovi.

Král Jeroboam dal sem postaviti zlaté tele a svedl lid k modloslužbě.

Thirza, po nějakou dobu sídlo králů israelských.

c) Galilea.

V severní části její bydlili ponejvíce pohanští Feničané, Syrové a Řekové, v jižní pak židé, jimiž však ostatní židovstvo pohrdalo. I drsné nářečí jejich je prozrazovalo jako „Galilejské“. ¹⁾

Z měst galilejských sluší jmenovati:

N a z a r e t, místo pro křesťany zajisté z nejpamátnejších. Zde archanděl Gabriel zvěstoval Panně Marii, že se má státi matkou slíbeného Vykupitele. Zde pak žil Syn Boží po svém návratu z Egypta až začal veřejně učit. U židů byl Nazaret ve velkém opovržení.

N a i m. V tomto městečku Spasitel vzkřísil z mrtvých mládence, jediného to syna chudé vdovy.

K á n a (Galilejská, na rozdíl od Kány v Samařsku). Tu vykonal Pán Ježíš svůj první zázrak proměnil vodu ve víno. Zde potkal též královského úředníka, jehož syn ležel v Kafarnau nemocen a jemuž řekl: „Jdi, syn tvůj živ jest.“ ²⁾ Kána Galilejská byla také rodištěm dvou apoštolů: Natanaela či Barto-

¹⁾ Viz článek bibl. dějepisu: Zapření Petrovo. Mat 26, 73: „Také mluva tvá tě prozrazuje“ a Sk 2, 7: „Zda-li nejsou tito všichni, kteří mluví, Galilejští?“

²⁾ Jan 4, 50.

loměje a Šimona Kananejského (Zelota či horlivce).

Tiberias. Město vystavěno ke cti římského císaře Tiberia Augusta, příznivce to krále Heroda. Po městě pojmenováno i blízké jezero.

Magdala, bydliště Marie Magdaleny, kajícnice.

Betsaida byla domovem nejvíce apoštolů: Petra a bratra jeho Ondřeje, Jakuba (mladšího) a bratra jeho Jana, jakož i Filipa. Ač Syn Boží vykonal tam mnoho zázraků, nedošel přece uznání.

Kafarnaum. Zde vzkřísil Spasitel dceru Jairovu, uzdravil služebníka pohanského setníka a tchýni Petrovu. Odtud pocházel apoštol Matouš, dříve celník, Levi zvaný.

Také v Kafarnau zdržoval se rád Spasitel, přece však zabědoval často nad zatvrzelostí obyvatel jeho, Betsaidy a blízkého Korozainu.

Dan, nejsevernější město v Předjordánsku. Jako v Betelu, tak i zde dal Jeroboam postavit zlaté tele a odvedl lid k modloslužbě.

Akko (Ptolemais), pobřežní město na Středozemním moři. Za dob křížáckých výprav bylo přístavištěm poutníků do Svaté země.

2. Zajordánsko

hraničí na severu se Syrií, na východu s pustou Arabií, na jihu s Moabskem a na západu s Jordánem a Mrtvým mořem. Za dob Moj-

žíšových slulo Galaad (Gilead) nebo B a - s a n, za vlády římské Perea, a byla rozdělena na více menších tetrarchií jako: Iturea, Trachonitis, Abiline a j. v. Tehdáž i „Desítměstí“ (Dekapolis)¹⁾, kde Pán Ježíš uzdravil hluchoněmého, náleželo ještě k Perei.

Důležitější místa v Zajordánsku jsou:

Cesarea či Kaisaria (Filipova), nazvaná po tetrarchu Filipovi, který město značně rozšířil a okrášlil. Na blízku města odevzdal Kristus Pán apoštolu Petru moc svazovací a rozvazovací. Zde také zázračně rozmnožil 7 chlebů ječných a nasýtil jimi na 4000 lidí.

Betsaida Julias, město při vtoku Jordánu do jezera Genesaretského, nazvané tak na počest Julie, dcery císaře Augusta.

Gerasa, jihovýchodně od jezera Genesaretského, jest jedno z největších měst „Desítměstí“.

Pella. Sem utekli křesťané jerusalemsťi r. 70. po Kr. před obležením Svatého města Římany.

Betanie (za Jordánem). U Betanie kázal a křtil Jan, předchůdce Páně.

Macherus, pevný hrad na strmé skále, v němž byl Jan Křtitel vězněn a sťat.

¹⁾ O „Desítměstí“ (Dekapolis) viz poznámku u „Syrie“.

G. Osudy Palestiny až po naši dobu.

Palestinu si podmanili — jak již dříve uvedeno¹⁾ — r. 70. po Kr. Římané. Po rozdělení veliké říše římské (r. 395.) připadla Palestina k říši východní.

R. 614. obsadili Svatou zemi za vedení krále Chosroa II. Peršané, až jim ji východořímský císař Heraklius vytrhl a Peršany zahnal.

R. 636. padla Palestina do rukou Arabů (či Saracénů). Útisky však a krutosti, jakých se tito dopouštěli na křesťanech, byly později příčinou křížáckých výprav (7), a vedly k založení křesťanského království v Jerusalemě (r. 1099.).

Než po bitvě u Hittimu roku 1187., pro křesťany nešťastné, bylo království jerusalemské vyvráceno a Svaté město i se zemí padlo do rukou Saladinových.

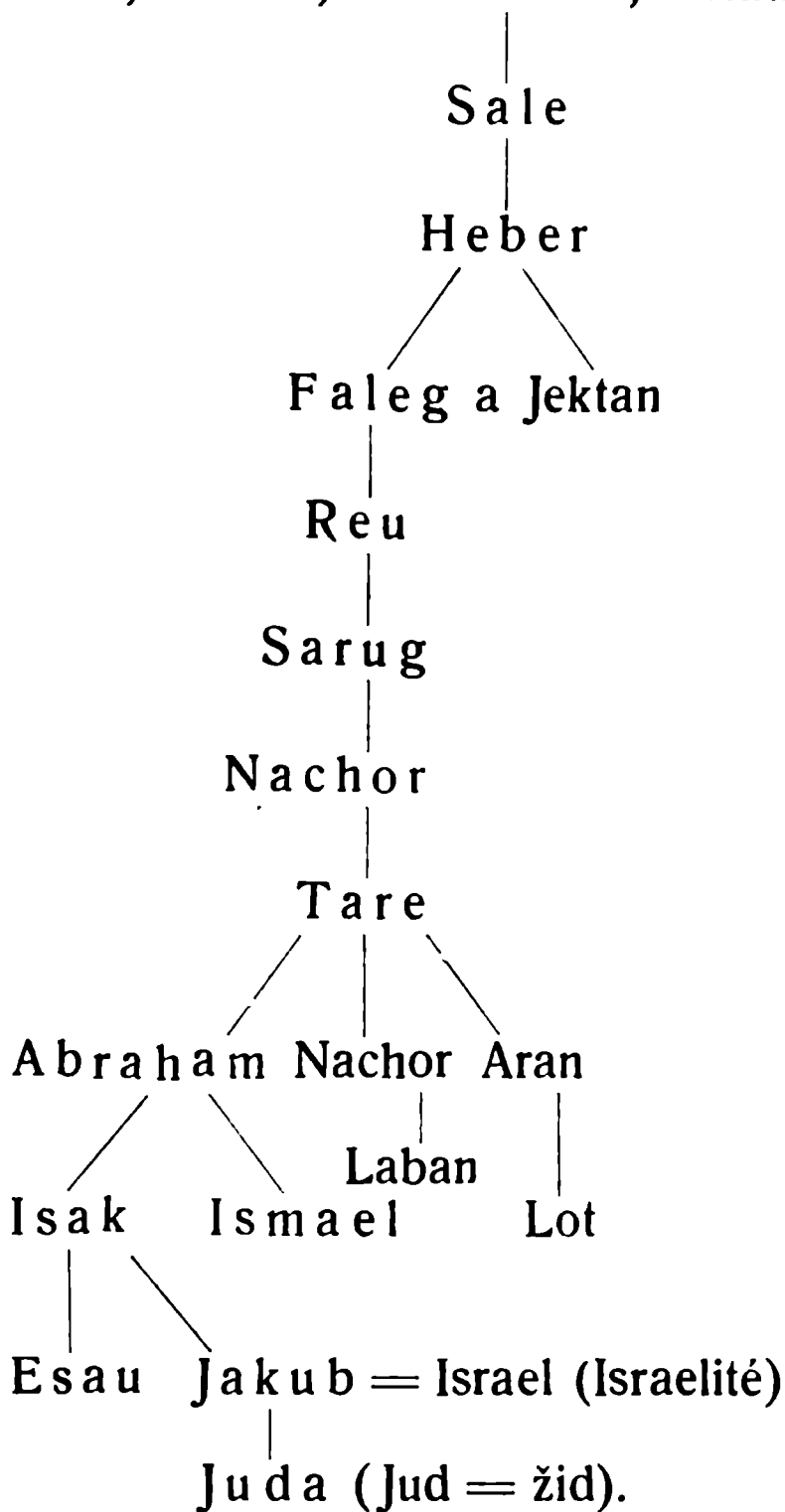
Roku 1517. připadla Palestina se Syrií a Egyptem Turkům (Osmanům či Mohamedánům), pod jejichžto vládou úpí bohužel až do dnešního dne. K říši turecké je přivtělena jako část (wilájet) Syrie.

¹⁾ Viz místopis: Jerusalem.

Rodokmen 1. Sem :

Elam, Assur, Arfaxad, Lud, Aram.

Edomité a Amalekité = potomci Esauovi,
 Moabité a Ammonité = „ Lotovi,
 Ismaelité a Madianité = „ Ismaelovi.

Rodokmen 2. **Cham:**

Chus, Mesraim, Fut, Kanaan.

Saba	Ludim	Sidon
Hevila	Ananim	Hete
Sabata	Laabim	Jebuse
Regma	Neftuim	Amorrhe
Sabatacha	Fetrusim	Gergese
Nimrod	Chasluim	Heve
	Kaftorim	Arake
		Sine
		Aradi
		Samare
		Amate

Rodokmen 3. **Jafet:**

Gomer, Magog, Madaj, Javan, Tubal, Mosoch, Tiras.

Askenez	Elisa
Rifat	Tarsis
Togorma	Cetim
	Donanim

Abecední seznam.

(Číslo značí stránku.)

A

Abarim, pohoří	34
Abiline, tetrarchie	46
Adama, město	38
Ajalonské údolí	35
Akkaron, město	22
Akko, město	45
Akra, výšina	39
Alexandria, město	26
Amalekité, národ	24, 48
Ammonité, národ	48
Amorrhейští, národ	29
Antilibanon, pohoří	20
Antiochia, město	21
Antitaurus, pohoří	19
Antonia, hrad	41
Arabie (šťastná, pustá a skalnatá), země	23
Ararat, hora	18
Arimatia, město	42
Armenie, země	18
Arnon, řeka	38
Aser, kmen	30
Askalon, město	22
Assyrie, země	17
Assuan, město	25
Azot, město	22

B

Babel či Babylon, město	10
Babylonie, země	15
Bagdad, město	16
Basan, kraj	46
Basanské pohoří	34
Beirut, město	21
Benjamin, kmen	30
Bersabe, město	42
„ poušť	42

Betfage, město	41
Betanie před Jordánem, město	41
Betanie za Jordánem, město	46
Betel, město	43
Betesda, rybník	40
Betlem, město	41
Betsaida, město	45
„ Julias, město	46
Betsan, město (Desítim.)	21
Betulie, město	43
Bezeta, výšina	39

C

Cesarea Palest., město	43
„ Filipova, město	46
Cedron, potok	39
Cisterny	32
Celosyrie, údolí	20

D

Damašek, město	20
Dan, kmen	30
„ město	45
Desítiměstí (Dekapolis)	20
Dion, město (Desítim.)	21
Doba dešťů	32

E

Ebal, hora	33
Edomsko, území	22
Edomité, národ	48
Efraim, kmen	30
Efraimské pohoří	33
Egypt, země	24
Egyptský potok	37
Ekbatana, město	19

Etiopie, zeme	9	Haran, město	16
Emausy, město	41	Hebron, město	41
Enakovci, národ	31	Heliopolis, město	26
Engaddi, město	42	Hermon Malý, pohoří	33
„ údolí a poušť	35	„ horstvo	20
Ennom (Hinnom), údolí	35	Heroopolis, město	25
Esdrelon, rovina	36	Heteové, národ	29
Eufrat, řeka	17	Hevejšti, národ	29
F		Hinnom, údolí	35
Faran, poušť	24	Hittim (bitva 1187.)	47
Farfar, řeka	20	Hippon, město (Dm.)	21
Fenicie, země	21	Hora Olivetská	34
Ferczejšti, národ	29	„ sv. Kateřiny	23
Filadelfia	21	Horeb či Sinai	23
Filišfané, národ	29	Hrob Davidův	39
Filišfanů území	22	„ Šalomounův	39
Fiton, město	25	Hus či Us, země	24
G		Ch	
Gad, kmen	30	Chaldea, země	15
Gadera, město (Dm.)	21	Chartum, město	20
Galaad, země a pohoří	34, 46	Chrám židovský v Jer.	49
Galilea, země	44	„ Samaritánů	43
Galilejské moře	37	I, J	
Garizim, hora	33	Idumea (Edom), území	22
Gaza, město	22	Iránská vysočina	19
Gehenna, údolí	35	Ismaelité, národ	48
Gelboe, pohoří	33	Issachar, kmen	30
Genesaretské moře (jezero)	37	Iturea, tetrarchie	46
Gerara, město	22	Jabok, řeka	37
Gerasa, město (Dm.)	21, 46	Jafa, město	42
Gergeseové, národ	29	Jarmuk, řeka	37
Gessen (Gossen), země	26	Jakubova studnice	43
Get, město	31	Jebusité, národ	29
Getsemany, zahrada	34	Jericho, město	41
Gilead: Galaad, pohoří	34	Jerišská poušť	34
Golgota, návrší	40	„ rovina	36
Gomorrha, město	38	Jerusalem, město	39
H		Joppe (Jafa), město	42
Habeš (Abyssinie) země	24	Jordán, řeka	36
		Jordánská rovina	36

Josafat, údolí	35	Mesopotamie, země	16
Juda, kmen	30	Meromské jezero	37
Judské hory	33	Memfis, město	25
Judská poušť	34	Mešita Omarova	41
Judsko, země	39	Moabsko, země	23
		Moabské pohoří (Aba- rim)	34
K		Moabská rovina	36
Kafarnaum, město	45	Moabité, národ	23, 48
Kairo, město	25	Moria, výšina	39
Kaisaria = Cesarea	43, 46	Moře Galilejské	37
Kalvarie = Golgota	40	„ Mrtvé	38
Kana, město	44	„ Středozemní	30
Kána, řeka	37	Mosul, město	17
Kanaan, země	29		
Kananejští, národ	29	N	
Kanata, město (Dm.)	21	Naim, město	44
Karantanie, hora a poušť	34	Nazaret, město	44
Karit, potok	37	Nebo, hora	35
Karmel, pohoří	33	Neftali, kmen	30
Karnak, město	25	Nil, řeka	24
Kidron, potok	39	Ninive, město	17
Kinité, národ	29		
Kison, řeka	37	O	
Kobyvky	32	Olivetská hora	37
Korozaím	45	Omarova mešita	41
		On, město	26
L		Orontes, řeka	20
Leontes, řeka	20	Ovčí rybník	40
Levi, kmen	30		
Libanon, horstvo	20	P	
Libycké pohoří	24	Palestina, země	27
Luksor, místo	25	Pella, město (Dm.)	21, 46
Lydda, město	42	Perea, země	46
		Persie, země	19
M		Petra - Sela, město	23
Macherus, hrad	46	Počítání dne u židů	32
Madianité, národ	48	Pohoří Efraim	33
Magdala, místo	45	„ Judské	33
Mambre, údolí	35	„ Karmel	23
Manasses, kmen	30	„ Sinai	23
Medie, země	18		

Poušť Bersabe	42
„ Jerišská	34
„ Engaddi	35
„ Judská	34
„ Faran	24
„ Šin	24
„ Šur	24
Předjordánsko, země	39

R

Rafaovci, kmen (obři)	29
Rafana, město (Dm.)	21
Rages, město	19
Ramesses — Ramses, město	25
Rovina Esdrelon	36
„ Jerišská	36
„ Jordánská	36
„ Moabská	36
„ Sáranská	36
„ Šefelá	36
Ruben, kmen	30

S

Salem, město	39
Samař, město	42
Samařsko, země	42
Sared, řeka	38
Scythopolis (Des.)	21
Serepta, místo	22
Sáranská rovina	36
Seboim, město	38
Šefelá, rovina	36
Sela — Petra, město	23
Seleucia, město	21
Sennaar, země	15
Sidon, město	21
Sichem, město	42
Silo, město	43
Siloe, pramen	40

Simeon, kmen	30
Sin, poušť	24
Sinai, hora	23
Sinaiské pohoří	23
Sinaiský poloostrov	23
Sion, výšina	39
Siddím, údolí	38
Sodoma, město	38
Sorek, potok	37
Susa, město	19
Šyrie, země	19
Šur, poušť	24

T

Tábor, hora	33
Téby, město	25
Thirza, město	44
Tiberias, město	45
Tiberiadské jezero	37
Tigris, řeka	15, 17
Trachonitis, tetrarchie	46
Tyrus, město	21

U

Ukerevc, jezero	24
Us či Hus, země	24
Ur, město	16
Údolí Josafat	35
„ Hinnom	35
„ Engaddi	35
„ Ajalon	35
„ Mambre	35
Viktoria-Nyanza, jezero	24
Vrch klášterský	23

Z

Zabulon, kmen	30
Zajordánsko, země	45
Země zaslíbená, Svátá	30

KNIHTISKÁRNA ROBERT VESELÝ VE STRÁŽNICI.

Telegramy: Tiskárna Strážnice.

- - - - Telefon číslo 16. - - - -

Odporučuje se ku pro-
vedení všech tiskopisů,
zvláště pozvánek, di-
plomů, obálek, dopis.
papírů a p. j. tiskopisů
- - v ceně mírné. - -

Objednávky vyřizují se obratem ve
vzorném a bezvadném provedení. ::